

Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift

Uitgave van de

Nederlandsche Boschbouwvereniging

Oprichter Dr. J. R. Beverluis

2e Jaargang

No. 9

September 1929

Oorspronkelijke Bijdragen

DE NOMENCLATUUR VAN ONZE BOSCHBOOMEN

Voordracht gehouden door G. HOUTZAGERS, op de voorjaarsvergadering der N. B. V. op Vrijdag 7 Juni 1929 te Breda.

Als ik hedenavond enkele oogenblikken Uw aandacht vraag voor „de nomenclatuur van onze boschboomen”, dan doe ik dit met eenigen *schroom*, omdat juist dit een onderwerp is, waarvoor onze Nederlandsche boschbouwers over het algemeen weinig belangstelling toonen, gezien de vaak slordige wijze waarop zij de namen van onze boschboomen gebruiken en vaak verminken.

Waar zich echter de nomenclatuur anderzijds, vooral in kringen van tuinbouwers en boomkweekers, in de laatste jaren in een steeds toenemende belangstelling mag verheugen, vooral dank zij het streven en het nuttige werk, dat de Nederlandsche Dendrologische Vereeniging en haar voor mannen in deze hebben verricht, geloof ik toch, dat het van belang is hierop eens te dezer plaatse de aandacht te vestigen. Wanneer eenmaal in onzen kring de belangstelling voor dit onderwerp voldoende is gewekt, zal ook de Nederlandsche Boschbouwvereniging hier te lande in dit opzicht nog zeer nuttig werk kunnen doen door, *één* lijn trekkend met de Nederlandsche Dendrologische Vereeniging, bij boschbouwers en grondbezitters de juiste wetenschappelijke benamingen onzer boomsoorten algemeen ingang te doen vinden.

Want indien ergens, zoo is hier het trekken van *één* lijn noodzakelijk, niet alleen *één* lijn *hier te lande*, doch ook *internationaal*.

Alleen op deze wijze is het mogelijk, dat er orde komt in de chaos die vanaf het tijdstip, dat Linnaeus de geslachts- en soortnamen invoerde en dus de gewassen wetenschappelijk ordende, toch nog altijd is *blijven* bestaan. En dit v.n.l. doordat de vooraanstaande personen in de verschillende landen zich in dit opzicht onvoldoende hielden aan de eenmaal vast-

gestelde regels en eigen gekozen benamingen invoerden. Bij het steeds grooter wordende aantal bekende plantvormen moest hierdoor ook de verwarring steeds toenemen.

Onze tegenwoordige nomenclatuur der houtgewassen is gebaseerd — moet althans geheel gebaseerd zijn — op de in 1905 op het congres te Weenen aangenomen *internationale regels voor de botanische nomenclatuur*. Een belangrijk principe hiervan is, dat bij synoniem-namen steeds de *oudste* soortnaam geldt, waarbij het niets ter zake doet of een bepaalde soort in den loop der tijden tot verschillende geslachten is gerekend.

Men noemt dit de *onbepaalde prioriteit van den soortnaam*. Er is hieraan een *bezwaar* verbonden, dat daardoor n.l. soms een bekende naam voor een onbekende moet verdwijnen, echter is dit spoedig vergeten. Bijv.:

Picea canadensis in de plaats van *alba*;
Abies alba " " " " *pectinata*;
Alnus vulgaris " " " " *glutinosa* enz. enz.

In de U verstrekte naamlijst van onze meest voorkomende boschboomen,¹⁾ die grootendeels is ontleend aan onzen 2en druk van „De Houtsoorten,” doch in overleg met Prof. Suringar in enkele onderdeelen is verbeterd, gewijzigd of aangevuld, zijn nu de namen der houtsoorten aangegeven, zooals ze, vasthoudende aan de regels van Weenen, op het oogenblik moeten zijn. Voor zoover hier is afgeweken van de oude namen, zijn deze er als te verwerpen synoniem-namen bij aangegeven, ten einde voldoende duidelijk aan te geven welke houtsoorten zijn bedoeld. *Uitdrukkelijk zij hier echter betoogd, dat deze namen zoo spoedig mogelijk dienen te vervallen.*

Wanneer U nu deze lijst van namen bekijkt, dan zij opgemerkt, dat elke naam bestaat uit minstens 2 onderdeelen, t.w.:

- a. geslachtsnaam;
- b. soortnaam,

waarbij in de 3e plaats nog behoort de auteursnaam, b.v.

Picea	excelsa	Link
geslacht	soort	auteur

Wetenschappelijk behoort de auteursnaam er van zelf sprekend ook steeds bij, doch in de lijst is deze opzettelijk weggelaten omdat men er in het dagelijksch leven toch geen gebruik van maakt. Bovendien zijn ze overbodig zoodra geslachts- en soortnamen internationaal vaststaan.

¹⁾ Deze naamlijst was vóór de lezing aan de leden verstrekt. Op aanvraag zal nog gaarne een exemplaar (bevattende ruim 200 namen van de meest voorkomende boschboomen) worden toegezonden. G. H.

De geslachtsnaam is een zelfstandig naamwoord, de soortnaam in den regel een bijvoegelijk naamwoord.

Hebben we met een variëteit te doen, zoo komt achter den soortnaam de variëteitsnaam, na eerst het woordje „var”.

Bijv.:

Pinus nigra (Arnott) var. *austriaca* (Endl.), waarbij ik in de lijst dus de auteursnamen weer weglaat.

Bastaarden, ontstaan uit bekende of onbekende kruisingen, zijn aangegeven met het teeken \times vóór den naam, terwijl onder opmerkingen — waar mogelijk — is aangegeven uit welke soorten de bastaard is ontstaan, bijv.:

\times *Ulmus vegeta* (*U. campestris* \times *U. glabra*).

Bij *variëteiten* moet men steeds ook den *soortnaam* bij-schrijven, omdat deze anders later zoo gemakkelijk wegvallen en dit dan weer verwarring geeft.

Anders wordt „*Pinus nigra* var. *austriaca*” zoo spoedig „*Pinus austriaca*”.

Daarom is het ook gewenscht steeds het woordje „var.” bij te voegen.

De naam van ev. ondergeslachten (subgenera) wordt in den regel niet bij de houtsoorten genoemd, mag er eventueel tusschen haakjes achterstaan, bijv.:

Picea excelsa (s.g. *Eupicea*). Echter dan steeds met het voorschrift „s. g.” = subgenus.

Geslachtsnamen worden steeds met een hoofdletter geschreven. Soortnamen steeds met kleine letter tenzij deze laatste zijn afgeleid van een *eigenaam* of oude geslachtsnamen zijn.

Bijv.: *Pinus silvestris*;

Picea, ook midden in een zin het woord *Picea* met een hoofdletter schrijven;

Pseudotsuga Douglasii (*Douglasii* afgeleid van den eigenaam *Douglas*). Daarom schrijven we hier den soortnaam met hoofdletter; schrijven ook midden in een zin *Douglas* met hoofdletter. *Corylus Avellana*. *Avellana* was vóór *Linnaeus* een geslachtsnaam, is door *Linnaeus* tot soortnaam gemaakt. Dus hierom *Avellana* met hoofdletter.

Acer Negundo, *Prunus Laurocerasus*, *Quercus Robur*, waar de soortnamen alle oude geslachtsnamen zijn.

In de lijst heb ik onder de rubriek „Opmerkingen” aangegeven, welke soortnamen met hoofdletter zijn geschreven, omdat ze vroeger geslachtsnamen zijn geweest.

Is de soortnaam dezelfde als de naam van een ondergroep, zoo heeft dit geen invloed en wordt deze toch met kleine letter geschreven.

Zoo spreekt men van ondergroep *Omorica* met hoofdletter, doch van *Picea omorica* met kleine letter.

Groep *Pinaster*, doch *Pinus pinaster*:

Tuinbouwvariëteiten mogen in tegenstelling met *botanische variëteiten* niet verlatiniseerd worden.

Bijv. de blauwe variëteit van *Picea pungens* van Koster mag niet heeten *Picea pungens* var. *glauca* var. *Kosteri* of *Kosteriana*, maar *Picea pungens* var. *glauca* Koster of var. *Koster*, waarbij in druk het eerste gedeelte, dus de wetenschappelijke naam „*Picea pungens* var. *glauca*” cursief wordt gedrukt en de naam van de tuinbouwvariëteit niet cursief, als zijnde het niet wetenschappelijk deel van de benaming. Dus: *Picea pungens* var. *glauca* var. *Koster*.

Soortnamen die afgeleid zijn van een persoonsnaam, eindigen op *ii*, bijv. *Menziesii*, *Darwinii*, *Pissardii*, tenzij de voorafgaande letter een *klinker* is, bijv. *Jeffreyi*, of een *r*, bijv. *Rehderi*, *Schwedleri*.

De uitdrukking „*on*”, (Grieksch) heb ik laten vervallen en veranderd in „*um*” (gelatiniseerd). *Liriodendrum*, *Rhododendrum*. Dit geldt althans voor alle woorden, waar dit „*on*” afgeleid is van Griekse woorden op *on*. Het Griekse *on* is het Latijnsche *um*; ze zijn beide onzijdig.

Men heeft ook woorden op *on*, die afgeleid zijn van het Griekse *oon*, dat mannelijk is: *Erygeron* (een composiet; fijnstraal). Dus hiervan maken we niet *um*, doch houden *on*, dat mannelijk is. Dus: *Erygeron purpureus*;

Rhododendrum ponticum;

„ *canadense*;

Erygeron canadensis.

Geslachtsnamen van onze boomen op *us* zijn bijna alle vrouwelijk. Het zijn n.l. behoudens een enkele uitzondering alle Latijnsche *U*-stammen, die vrouwelijk zijn.

Bijv. *Quercus*, *Rhamnus*, *Cedrus*, *Cephalotaxus*, *Fagus*, *Fraxinus*, *Aesculus* enz. enz. zijn alle vrouwelijke zelfstandige naamwoorden. Vandaar: *Quercus sessiliflora*, *Cephalotaxus drupacea*, *Fagus silvatica*, *Aesculus rubicunda* enz.

Dat men schrijft *Aesculus Hippocastanum*, *Fraxinus Ornus*, *Pinus Strobilus*, *Prunus Cerasus*, *Laurocerasus* en *Padus* komt omdat al deze soortnamen vroeger geslachtsnamen zijn geweest (vandaar ook de hoofdletter) en hier de oude geslachtsnaam *onveranderd* blijft. Ook als *soortnaam*.

Geslachtsnamen van onze boomen op *um* zijn onzijdig, bijv. *Ligustrum ovalifolium*, *Rhododendrum ponticum*, *Taxodium*

distichum. Dat men schrijft *Viburnum Opulus* en niet *Opulum* komt weer omdat *Opulus* een oude geslachtsnaam is en als zoodanig niet verandert.

Geslachtsnamen van onze boomen op a zijn vrouwelijk, bijv. *Picea excelsa*, *Pterocarya fraxinifolia*, *Tilia cordata*.

De soortnamen hebben voor de 3 geslachten de volgende uitgangen.

	<i>mannelijk</i>	<i>vrouwelijk</i>	<i>onzijdig</i>
Soortnamen op:	us	a	um
" " :	is	is	e
" " :	es	es	es
" " :	ens	ens	ens
" " :	ans	ans	ans

Zooals ik U straks reeds mededeelde, is ons tegenwoordig systeem van nomenclatuur gebaseerd op de internationale nomenclatuurregels van 1905.

Veel fouten, die al lang chronisch zijn geworden, zijn sindsdien weer ingeslopen, zoodat „Fräulein Nomenclatur” in haar Nomenclaturgarten 1927 terecht moet uitroepen: „O mein Kleid! Schreckliche Dornen und Distel!”

Het in 1930 te houden Internationale congres te Londen zal dus weer heel wat hebben te corrigeeren, recht te zetten en op te lossen.

Taak zal hier zijn in de eerste plaats om alles in het werk te stellen teneinde over de geheele wereld een internationale nomenclatuurcode te krijgen. Of hierbij alle namen, zooals deze thans in bijgaande lijst zijn aangegeven, zullen blijven, of er niet nog weer enkele zullen veranderen, is zeer de vraag. Doch wanneer dit dan het geval is, zal dit toch moeten gebeuren op goede gronden, omdat nauwkeurig onderzoek heeft uitgewezen, dat dit volgens de internationale regels inderdaad de juiste naam is (Douglas). En dan zal het voor ons ook gemakkelijker zijn dit te aanvaarden, dan wanneer wij vreemd tegenover de zaak staan en alleen maar lezen, dat deze of gene naam „al weer veranderd is”.

Als met al die veranderingen dan althans tenslotte maar als einddoel wordt bereikt voor elke soort één naam, die over de geheele wereld dezelfde is.

Wanneer men er was met het maken van een goede regeling voor ons eigen landje alleen en niet had te maken met de ideeën en opvattingen in andere landen, zou de zaak heel wat eenvoudiger zijn op te lossen. En toch valt dit ook nog niet altijd mede! Een typisch voorbeeld hiervan is de

verwarring in de Hollandsche benamingen der 3 geslachten.

Pinus	Picea	Abies
pine	spruce	fir (Eng.).
Kiefer	Fichte	Tanne (Duitsch).
pin	épicéa	sapin (Fransch).

Andere landen hebben deze 3 belangrijke geslachten dus nauwkeurig gescheiden, doch wij verwarren sinds jaar en dag voor alle drie, de namen spar en den op alle mogelijke manieren door elkander.

Ook voor deze kwestie is het noodzakelijk, dat hier te lande de noodige eenheid komt. Wij hebben in onzen 2en druk van „De Houtsoorten” getracht deze zaak tot een oplossing te brengen, mede na gepleegd overleg met de H.H. Suringar en Springer, door de volgende namen aan te nemen:

Pinus = pijnboom.
Picea = spar.
Abies = den.

Er is tegen deze benaming van zekere zijde bezwaar gemaakt omdat hierdoor zou worden afgeweken van de in 1906 vastgestelde Nederlandsche plantennamen door een in 1902 door de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging benoemde Commissie tot het brengen van eenheid in het gebruik van Nederlandsche plantennamen.

Deze noemen *Abies*, waarvan ze maar één soort hebben, *zilver-spar*; *Picea*, waarvan eveneens maar één soort, *spar*.

Pinus: den met de soorten bergden, zeeden, groveden, Weymouthden.

Bij het zeer groote aantal soorten en variëteiten, dat wij *thans* kennen van deze 3 geslachten, is deze benaming echter absoluut onvoldoende geworden en zou een hopelooze verwarring tusschen de Nederlandsche namen der 3 geslachten *Pinus*, *Picea* en *Abies* blijven bestaan.

Ik voor mij zou daarom willen blijven bij de door ons voorgestelde benamingen van pijnboom, spar en den. Vooral de naam pijnboom klinkt misschien eerst wat vreemd, doch laten wij het ter wille van het principe doen. Wij zullen dan ondervinden hoe spoedig het went.

Maar dan ook uniform doorvoeren! Dan moeten lichamen als Staatsboschbeheer, Heidemaatschappij, Kroondomein, Boschbouwproefstation, de Boschbouwafdeeling van de Landbouwhoogeschool in hun mededeelingen, rapporten, correspondenties, colleges of anderszins ook geheel breken met de oude benamingen; dan moeten zij ook hun personeel opdragen om in hun officieele stukken en correspondenties geen andere namen meer te gebruiken.

Op het gebied van de Internationale Nomenclatuur kunnen wij alleen weinig uitrichten. Op *dit* gebied hebben wij echter de zaak vrijwel in de hand.

Maar van beide kwesties geldt: „Met *praten* alleen over de zaak komt men er niet, wij moeten *doen*”.

Wat moeten wij — d.w.z. de N.B.V. — in dezen dan doen?

Het begin heb ik voor U gemaakt in den vorm van de U hedenavond aangeboden lijst, die misschien nog voor eenige uitbreiding vatbaar is, doch waar toch voor onze meeste boschboomen de namen zijn aangegeven zooals ik zou willen voorstellen, dat deze algemeen door onze Ned. boschbouwers werden gebruikt. Laten wij nu desgewenscht een commissie benoemen van enkele leden onzer vereeniging, die deze zaak nog opnieuw in studie neemt. Laat deze commissie ook ruimschoots gelegenheid geven aan alle leden om hun bezwaren — behoorlijk gedocumenteerd — te harer kennis te brengen. Laat de commissie op grond hiervan en na eigen onderzoek en bovendien na overleg en in overeenstemming met de Nomenclatuurcommissie der Dendrologische vereeniging haar rapport indienen bij onze vereeniging en ter vergadering toelichten en laten wij aldus zorgen, dat althans hier te lande alle tweeslachtigheid en alle verwarring zoo spoedig mogelijk verdwijnt. Aldus zal de N.B.V. het nuttig streven der Ned. Dendrologische vereeniging — *één internationale Nomenclatuurcode* — krachtig helpen bevorderen.